

SELVITYS VUODEN 2022 ARVIOINTIKERTOMUKSEN HAVAINNOISTA

AIKAISEMPIEN VUOSIEN SUOSITUSTEN SEURANTA JA SUOSITUSTEN UUDISTAMINEN

Tarkastuslautakunta uudistaa aikaisempien vuosien seuraavat havainnot:

Tarkastuslautakunta suosittaa hyvää talouden hallintaa.

Talousarvion täytäntöönpano-ohjeessa annetaan talouden seurantaan ja talousarvion muutoksiin liittyvää ohjeistusta. Toimialojen ja liikelaitosten talouden seuranta tehdään kuukausittain. Talouden seurantaraportti käsitellään lautakunnissa ja johtokunnissa säännöllisesti sekä kaupunginhallituksessa kahden kuukauden välein. Vuosittain 30.6. tilanteesta laaditaan osavuositraportti, missä raportoidaan myös tytäryhteisöjen tiedot. Talouden sopeuttamissuunnitelman toteutumisesta raportoidaan myös säännöllisesti. Talouden suunnittelu ja seurantaavastuussa olevat esihenkilöt suunnittelevat ja seuraavat oman yksikkönsä taloutta ja talousasioita käydään toimialoilla ja liikelaitoksissa läpi esim. esihenkilökokouksissa. Talousjohtaja Joni Partanen

Tarkastuslautakunta kehottaa nopeuttamaan kaavoitus- ja rakennuslupakäytäntöjen uudistamista.

Eduskunta on hyväksynyt 1.3.2023 uuden rakentamislain, joka tulee voimaan 1.1.2025. Nykyiset rakennuslupa ja toimenpidelupa korvataan yhdellä lupamuodolla, rakentamisluvalla. Lupaa edellyttävien rakentamishankkeiden kynnystä nostetaan siten, että jatkossa esimerkiksi alle 30 neliön varaston tai pihasaunan voi rakentaa ilman lupaa, kunhan rakentamis- ja kaavamääräykset sekä rantarakentamisen säännökset täyttyvät. Kaavoituksen osalta nykyinen maankäyttö- ja rakennuslaki muuttuu nimikkeeltään alueidenkäyttölainsiksi 1.1.2025. Alueidenkäyttölainsäädäntöä on poistettu päällekkäisyydet uuden rakentamislain osalta. Edellä mainittujen muutosten vuoksi joudutaan tarkastelemaan kokonaisvaltaisesti kaavoituksen ja rakennusvalvonnan prosesseja vuoden 2024 aikana. Tekninen johtaja Jussi Heikkinen

Tarkastuslautakunta suosittelee rakennusten rakennemuutosohjelman huomioimista taloussuunnittelussa ja tilakeskuksen ja talouspalveluiden vuoropuhelun kehittämistä asiassa.

Rakennusten rakennemuutosohjelmaa ylläpidetään, päivitetään ja toteutetaan toimenpiteitä mahdollisuuksien mukaan jatkuvaluonteisesti tilakeskuksen toimesta. Ohjelman vaikutukset käyttötalous- ja investointiosaan otetaan huomioon vuosittain talousarviossa ja –suunnitelmassa. Pitkän tähtäimen investointisuunnitelman tekemisessä yhteistyön ja vuoropuhelun parantaminen talouspalveluiden ja toimialojen sekä liikelaitosten kanssa on tarpeellista. Toimitilapäällikkö Markku Haverinen

Tarkastuslautakunta suosittelee seuraamaan, miten ulkomaisen työvoiman rekrytointi on toteutunut asetettuihin tavoitteisiin nähden ja tarvittaessa kehittämään mittaristoa seurannan toteuttamiseksi.

Vieraskielisiä työnhakijoita oli Kainuussa helmikuun lopussa 900, joista työttömiä 210. Ulkomaalaisten aktiivointiaste on ollut Kainuussa maan paras jo vuodesta 2015 ja vuosittain noin kaksi kertaa maakunnan keskimääräistä aktiivointiastetta suurempi. Palveluilla onkin keskeinen rooli kotoutumisen ja osaamisen edistämisessä. Maahanmuuttajien työllisyysaste oli vuoden 2021 lopussa 57,6 % eli selkeästi koko maakunnan 69,7 % työllisyysastetta matalampi, mutta viime vuosien kehitys on ollut hyvää ja 21 hyvinvointialueesta tulos oli 13. paras. Lisäksi työllisyysaste nousee huomattavasti maassaoloajan mukaan, vähintään kymmenen vuotta maassa olleiden maahanmuuttajien työllisyysaste oli 64,9 %. Ukrainalaisia pakolaisia on maakunnassa hieman yli 500, joista oli helmikuun lopussa työnhakijana 200 ja työttömänä 50. Ennen Venäjän hyökkäyssotaa ukrainalaisia työnhakijoita oli vain reilut kymmenen. Ukrainalaisia oli viime kesänä kausitöissä, ja iso osa heistä on

nyt työnhakijana. Pakolaisilla on monipuolisesti osaamista, mutta erityisesti kielitaito vaikeuttaa työllistymistä, suurin osa heistä ei osaa englantiakaan. Ukrainalaisten kotoutumista on edistetty muun muassa järjestämällä kotoutumiskoulutuksia ja pitemmällä aikavälillä heidän työllistymisnäkömängs ovat hyvät.

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö: Alueelliset kehitysnäkymät keväällä 2023

Rekrytoinnista:

Ulkomaisen työvoiman rekrytoinnille ei ole asetettu mitään yleisiä tavoitteita muita kuin valtakunnallisia kokonaistavoitteita. Rekrytointi tapahtuu työnantajien toimesta joko omana toimintana tai useimmiten henkilöstövuokrausyritysten ja vastaavien asiantuntijapalveluna. Silloin työnantajat asettavat omat tavoitteensa, kuten esimerkiksi hyvinvointialue pyrkiessään rekrytoimaan hoitohenkilöstöä mm. Filippiineiltä. Kainuussa Skoda Transtec Oy:llä on pisin kokemus ulkomaisista työntekijöistä, joita yritys on rekrytointi henkilöstövuokrausyritysten kautta. Pääsääntöisesti työntekijät tulevat silloin yksinään, ja vaihtuvuus on suurta. Mikäli työntekijät tulevat perheineen, ja mikäli puolisoikin löytää työ – tai opiskelupaikan, niin sitoutuminen työnantajaan ja alueelle jääminen on parempi. Siksi kaupunki kehitti TEM:n TOPPA-hankkeella nyt vakainaistetut kv. rekrytoinnin ja asettautumisen palvelut, jotka tukevat perheiden asettautumista ja kotoutumista alueelle. Hankkeessa tehtiin myös työnantajille kv. rekrytoinnin opas, joka on saatavissa Business Kainuun sivustolta <https://businesskainuu.fi/wp-content/uploads/2022/05/Kansainvalisen-osaajan-rekrytointi-Kainuussa.pdf>

Kehitysjohdaja Risto Hämäläinen

Tarkastuslautakunta toivoo, että vajaatyökykyisten työllistymistä edistetään ja pyytää toimialoja kiinnittämään asiaan huomiota.

Kommentit: Kaupungin eri toimialoilla työskentelee vuosittain palkkatukityösuhteessa 50–80 henkilöä ja tämän lisäksi tarjoamme työkokeilupaiikkoja kaikille halukkaille. Aktiivisimpia toimialoja tukityöllistämässä ovat sivistystoimi ja etenkin sivistystoimen sisällä varhaiskasvatus, perusopetus ja kulttuuri- ja nuorisopalvelut. Lisäksi joka kesä puistopuoli ottaa useita henkilöitä puistopuolen tehtäviin. Työllisyyspalvelut ovat markkinoineet palkkatukityöllistämistä toimialoille ja mm. velvoitetyöntekijöitä tarjotaan, tasaisin väliajoin kaikille toimialoille. Tästä huolimatta osa toimialoista ei ole valmiita ottamaan vajaatyökykyisiä taikka pitkäaikaistyöttömiä yksiköön työskentelemään, vaikka heidän palkkaamisestansa ei tule palkkauskuluja omalle kustannuspaikalle, vaan työllisyyspalveluiden kustannuspaikalta menevät kaikki palkkauskulut. Osatyökykyisten työllistämiseen tulisi tosiaan panostaa laajemmin kaikissa kaupungin yksiköissä ja tähän olisi hyvä saada toimialoille selkeät tavoitteet.

Työllisyyspäällikkö Milla Tikkanen

ARVIO ASETETTUJEN TOIMINNALLISTEN JA TALOUDELLISTEN TAVOITTEIDEN SAAVUTTA- MISESTA VUONNA 2022

Kaupunkistrategian toteutuminen

Lautakunta katsoo, että kaupunkistrategian tavoitteet on saavutettu osittain.

**Nuorisotyöttömyyden vähentämisen tavoite ei toteutunut toivotulla tavalla ja koronapandemian myötävai-
kuttaminen asiaan ei ole ollut kaupungin vaikutuspiirissä. Vaikka työttömyysaste on laskenut, ei tavoite työt-
tömien työnhakijoiden vähentymisestä ole toteutunut.**

**Asukkaiden kokonaistyytyväisyys on lisääntynyt, mutta asukkaiden osallisuuden vahvistaminen muun mu-
assa palveluiden kehittämisessä on merkittävää.**

**Rakennetun ympäristön viihtyvyyteen on tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan syytä kiinnittää huo-
miota.**

**Lautakunta toteaa, että saadun selvityksen mukaan kasvihuonepäästöjen osuus kasvoi. Lautakunnan näke-
myksen mukaan tavoitetta on hyvä tarkastella ja asettaa se sellaiseksi, että tavoite olisi saavutettavissa.**

Nuorisotyöttömyys on ollut hyvässä laskusuunnassa jo useamman vuoden ajan, mutta koronapandemia hidasti tätä laskua. Lisäksi nuorille oli viime vuosina useampi työllisyysenedistämisen hankkeita, jotka nyt ovat päätty-
neet tai päättymässä. Nuoret tarvitsevat erilaisia palveluita työllistymiseen ja näiden palveluiden kehittämistä. Työttömien työnhakijoiden määrä on

Rakennetun ympäristön viihtyisyyteen kiinnitetään huomiota normaaleissa kunnossapitotöissä ja vuositasolla perusparannusten yhteydessä määrärahojen puitteissa.

Kasvihuonekaasupäästöjen osuus kasvoi merkittävästi vuonna 2022 johtuen pääosin turpeen käytön lisäämi-
sestä kaukolämpöenergian tuotannossa. Turpeella on korvattu metsähaketta sen huonontuneen saatavuuden
vuoksi.

Kehityspäällikkö Tuula Romppanen

Toimintakertomuksessa raportoitujen toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutumi- nen

Tytäryhtiöt

**Tarkastuslautakunta suosittaa, että tytäryhtiöiden hallitusten jäsenet ylläpitävät toimialaan liittyvää amma-
tillista osaamistaan.**

Kajaanin kaupungin konserniohje uudistettiin ja käsiteltiin kaupunginvaltuustossa 12.6.2023. Konserniohjeessa on kuvattu aiempaa tarkemmin hallituksen jäsenen tehtävää ja tehtävään liittyviä odotuksia. Konsernijaoston tehtävänä on myös hallintosäännön mukaan seurata ja arvioida tytäryhteisöjen hallitustyöskentelyn edellyttä-
mää asiantuntemusta, toimialatuntemusta, kokemusta sekä riippumattomuutta.

Talousjohtaja Joni Partanen

MUUT TOIMINNAN JA TALOUDEN ARVIOINNIT

Henkilöstö

Tarkastuslautakunta toteaa, että perusopetuksen ja varhaiskasvatuksen henkilöstömäärän lisäys selittyy suurelta osin Ukrainasta saapuneiden pakolaisten palveluntarpeestaan.

Tarkastuslautakunta suosittaa korvaavan työn mallin käyttöönoton tehostamista.

Lautakunta toteaa Kajaanin kaupungin seuraavan työtapaturmia Granite-ohjelmalla. Työturvallisuuden kehittämisen seurannassa sekä vertailussa on edelleen kehitettävää.

Lautakunta suosittaa seurannan yhteismitallistamista ottamalla käyttöön LTIFR-arvon toimialoittain.

Lautakunta suosittaa tavoiteltavan LTIFR-arvon asettamista.

Korvaavan työn malli on laadittu osaksi työkyvyn tuen johtamista vuonna 2020. Tällä hetkellä korvaava työ on työntekijälle vapaaehtoinen järjestely sairauslomatilanteissa. Työterveyshuollon lääkäri käy ohjeen mukaan keskustelun työntekijän mahdollisuudesta tehdä korvaavaa työtä työkyvyn rajoissa. Korvaavan työn käytön tehostamiseksi on tarpeen tiivistää yhteistyötä työterveyshuollon kanssa. Ohjeistukset korvaavan työn ensisijaisuuteen arvioidaan. Myös esihenkilöiden ja henkilöstön koulutus korvaavan työn käytön osalta on keskeistä.

Korvaava työ (Kajaanin kaupungin Voimaannu työssä -malli) sisältyy v. 2023 uudistettuun Työkyvyn aktiivisen tuen toimintamalliin ja palvelupolkuun. Korvaava työ sisältyy työkyvyn aktiivisen tuen toimintamallin reagoivaan vaiheeseen. Reagoivan toiminnan avulla tunnistetaan työ- ja toimintakykyä heikentäviä tekijöitä sekä reagoidaan, eli keskustellaan ja etsitään ratkaisuja työ- ja toimintakyvyn heikentymisen ehkäisemiseksi. Korvaavan työn käyttö työkyvyn tukena huomioidaan myös työterveyspalvelujen kehittämistyössä.

Työ- ja työmatkatapaturmien määrät ovat lisääntyneet viime vuosina. Läheltä piti -tilanteet eli turvallisuushavainnot sekä tapaturmat on ohjeistettu ilmoittamaan systemaattisesti. Ennaltaehkäisevän toiminnan kannalta on erittäin tärkeää, että kirjatut havainnot ja tapahtumat käydään läpi säännöllisesti toimialoittain yksikkötasolla, jotta epäkohtiin voidaan puuttua ennalta. Esihenkilöiden työsuojeluvastuuta on tarpeen korostaa, mikä otetaan esille esihenkilöiden valmennuksissa ja koulutuksissa. Työsuojelupäällikkö koordinoi yhdessä riskienhallintakoordinaattorin kanssa työ- ja työmatkatapaturmiin liittyvän tiedon käsittelyn prosessin kehittämistä. Myös vakuutusyhtiön kanssa tehdään yhteistyötä. Selvitetään LTIFR-arvon käyttöönoton mahdollisuus.

Työtapaturmariskien selvittäminen ja arviointi perustuu työn vaarojen selvittämiseen ja arviointiin (Granite-ohjelma) ja on osa päivittäistä johtamistyötä sekä ennakoivaa työyhteisön työturvallisuuskulttuuria. Työsuojelun toimintaohjelmassa (päivitetty kaupungin ohjelmien- ja työturvallisuuslain muutoksin v. 2023) on esitetty työtapaturmien ennalta ehkäisyyn liittyvää tietoa sekä ohjeet, joiden mukaisesti työyhteisöissä käsitellään läheltä piti -tilanteet sekä sattuneet työtapaturmat. Sattuneiden tapaturmien ja vaaratilanteiden tutkinnan tavoitteena on löytää torjuntatoimenpiteet samankaltaisten tapausten ehkäisemiseksi sekä suurempien vahinkojen syntymisen välttämiseksi. Työsuojelutoimijat (työsuojeluvaltuutetut ja työsuojelupäällikkö) seuraavat työntekijöiden tekemiä Granite-ilmoituksia ja reagoivat tarvittaessa poikkeamatilanteisiin.

Työtapaturmien käsittely ja seuranta tapahtuu vakuutusyhtiön yrityskansiossa ja turvallisuushavainnot Granite-ohjelmassa. LTIFR-arvo mittaa vain poissaoloihin johtaneita tapaturmia ja vaihtoehtona tälle olisi käyttää esimerkiksi TRIF-arvoa, joka huomioi kaikki tapaturmat riippumatta seurasiko poissaoloa. Tapaturmataajuuden lisäksi on myös mahdollista käyttää mittarina vakavuustaaajuutta, jolla saadaan kuvattua kuinka vakavia tapahuneet tapaturmat ovat olleet (menetetyn työpäivät). Vakavuustaaajuuden perusteella olisi mahdollista laskea myös tapaturmien vuosittaisia kustannuksia menetetyllä työajalla. LTIFR-arvon sijasta/lisäksi mittarina

kannattaisi hyödyntää turvallisuushavaintojen määrää suhteutettuna tehtyihin työtunteihin sen ennakoivan luonteen vuoksi.

Henkilöstöjohtaja Jyrki Komulainen, työhyvinvointipäällikkö Heli Säkkinen, riskienhallintakoordinaattori Teemu Korhonen

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta

Tarkastuslautakunta suosittaa, että esihenkilöiden työtä tuetaan ohjeistusten ja perehdytyksen avulla.

Lisäksi tarkastuslautakunta toteaa, että laskujen kohdentamisen lisäksi tulee myös laskujen asiatarkastukseen ja sopimusten mukaisuuteen kiinnittää erityistä huomiota. Lautakunta korostaa hankintasopimusten noudattamisen tärkeyttä.

Kajaanin kaupunki uudistaa ostolaskujen asiatarkastajille ja hyväksyjille suunnatun ohjeistuksen syksyn 2023 aikana. Ostolaskuprosessin kehittäminen ja ostolaskujen käsittelyn automatisointi on yksi keskeisistä taloushallinnon kehittämiskohteista. Ostojen sopimuksen mukaisuus on tarkistettu alkuvuoden 2023 osalta ja sopimuksen mukaisuutta tarkistetaan jatkossa kaksi kertaa vuodessa.

Talousjohtaja Joni Partanen

Tarkastuslautakunnan valitsemien painopistealueiden arviointi

Perusopetuksen tulosalue

Lautakunta suosittaa perusopetuksen oman toiminnan kriittistä tarkastelua ja kannustaa laajentamaan toimintatapoja ja -malleja haastavien tila- ja henkilöstöresurssien ratkaisujen etsimiseen. Tällöin tavoitteena olisi juurisyiden tunnistaminen ja rakenteellisten muutosten tekemisen mahdollistaminen.

Talousarvio on laadittu vuonna 2021, se koskee vuotta 2022 ja toiminnan ja talouden toteutumista arvioidaan vuonna 2023. Haasteena on ympäröivässä yhteiskunnassa tapahtuvien muutosten ennakoimattomuus.

Lautakunta toteaa, että lasten tuen tarve on suurempi kuin tuki, jota siihen voidaan antaa.

Lautakunnan mielestä laadukkaan opetuksen mittarit puuttuvat; miten mitataan laadukas perusopetus?

Perusopetuksen toimintaa arvioidaan sisäisesti mm. osavuosisraportoinnin tavoitteiden toteutumisen kautta. Yksikkökohtaisesti arvioidaan myös toimintaa suhteessa lukuvuosisuunnitelmissa asetettuihin tavoitteisiin. Perusopetuksen vähenevä oppilasmäärä huomioidaan tilojen ja henkilöstön suhteen sopeuttamissuunnitelmassa.

Perusopetuksen laadun mittaaminen on haastava tehtävä valtakunnallisesti vertailukelpoisten numeeristen mittareiden puuttuessa. Jatkossa voitaisiin selvittää esimerkiksi Perusopetuksen laatukriteereiden (Opetusministeriön julkaisu 2009:19) käyttämistä arvioinnin pohjana. Em. laatukriteerit ovat: Rakenteiden laatu, johon kuuluu neljä laatukorttia: – johtaminen – henkilöstö – taloudelliset resurssit – arviointi, sekä oppilaan kohtaaman toiminnan laatu, johon kuuluu kuusi laatukorttia – opetussuunnitelman toteuttaminen – opetus ja opetusjärjestelyt – oppimisen, kasvun ja hyvinvoinnin tuki – osallisuus ja vaikuttaminen – kodin ja koulun yhteistyö – oppimisympäristön turvallisuus.

Perusopetuslain 21 §:n mukaan opetuksen järjestäjän tulee arvioida antamaansa koulutusta sekä osallistua ulkopuoliseen toimintansa arviointiin. Perusopetuksessa voitaisiin nykyistä näkyvämmiin laatia itsearviointiin liittyvä vuosikello, johon koottaisiin tiedot jo toteutettavista itsearvioinneista. Osana tiedolla johtamisen

kehittämistä tiedot itsearviointien tuloksista voitaisiin käsitellä sivistyslautakunnassa. Koulutuksen arviointikeskus Karvi järjestää säännönmukaisesti perusopetuksessa toteutettavia ulkopuolisia arviointeja. Osa näistä kohdentuu sattumanvaraisesti eri kuntiin ja tämän lisäksi kunnat voivat osallistua haluamiinsa maksullisiin itsearviointeihin. Näiden avulla voitaisiin saada systemaattisesti kerättyä, vertailukelpoista tietoa Kajaanin perusopetuksen oppimistuloksista suhteessa muiden kuntien oppimistuloksiin. Tämän lisäksi ulkopuolisia arviointeja toteutetaan joka toinen vuosi kouluterveyskyselyllä.

vs. perusopetuksen johtaja Kalle Komulainen

Varhaiskasvatuksen tulosalue

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan riskienhallinta ei ole ajan tasalla, ja henkilöstössä ilmenee uupumisen merkkejä.

Lautakunnan näkemyksen mukaan riskiluokkaan 20 kuuluvat kohteet vaativat välittömiä toimia. Myös alempiin riskiluokkiin kuuluviin kohteisiin on syytä varautua.

Tarkastuslautakunnan mielestä on positiivista, että lisätyövoimaa on palkattu sinne, missä tarve on suurin; esim. lasten tuen tarpeen kasvu ja siitä aiheutuvat hallinnolliset – ja käytännön työvoiman tarpeet.

Perhepäivähoidon osuus on vähentynyt. Lapset tulevat varhaiskasvatuksen palveluiden piiriin entistä nuorempina. Käytettävissä olevat tilat täyttyvät ja tulisi kiinnittää huomiota ja varautua siihen, ettei varhaiskasvatuksen paikkoja tarvitsisi jonottaa, kun tarve hoitopaikan saantiin on ajankohtaista. Huomattava on, että asiakasmaksut ovat edelleen merkittävä tulolähde.

Varhaiskasvatuksen henkilöstön työhyvinvointia on pyritty lisäämään mm. palkkaamalla ns. vakituisia sijaisia, millä uskotaan pystyttävän vähentämään vuokratyövoiman käyttöä ja sijaisten jatkuvaa vaihtuvuutta.

Varhaiskasvatuksen opettajapula on valtakunnallinen ongelma, joka koskettaa myös Kajaania. Kajaanin kaupunki on ollut aktiivinen varhaiskasvatuksen opettajakoulutuksen saamiseksi Kajaaniin ja Oulun yliopisto aloittaa erillisrahoituksen turvin opettajankoulutuksen syksyllä 2024. Kajaanin kaupunki osallistuu koulutuksen rahoitukseen. Paikallisesta koulutuksesta toivotaan helpotusta opettajapulaan ja koulutuksesta kiinnostuneille järjestetään aiheesta infotilaisuuksia varhaiskasvatuksen ja henkilöstöhallinnon yhteistyönä. Kaupunki tukee kouluttautuvia käytettävissä olevin keinoin.

Varhaiskasvatus on panostanut useita vuosia positiivisen työnantajakuvan luomiseen aktiivisella sosiaalisen median käytöllä ja osallistumalla rekrytointitapahtumiin korkeakouluapaikkakunnilla sekä alan merkittävässä valtakunnallisissa tapahtumissa. Lisäksi kilpailukykyisestä palkkauksesta on huolehdittu yhteistyössä pääsopijajärjestöjen kanssa.

Varhaiskasvatus on aktiivisesti reagoinut tiedossa oleviin tilatarpeen kasvuihin. Määräykset täyttäviä varhaiskasvatukseen sopivia tiloja on vuokrattu tarpeen vaatima määrä, jotta varhaiskasvatus saadaan säädetyssä ajassa järjestettyä. Varhaiskasvatuspaikka on tarjottu kaikille sitä hakeneille. Hakutoiveen mukaista varhaiskasvatuspaikkaa ei voida heti järjestää toivotusta päiväkodista kaikille hakijoille. Tällöin perheet voivat jonottaa vapautuvia paikkoja. Yksityiset palveluntuottajat muodostavat lähes kolmasosan Kajaanin varhaiskasvatuksen asiakaspaikoista. Asiakkaat hakeutuvat yksityisiin varhaiskasvatuspalveluihin omasta tahdostaan ja toiminta rahoitetaan palvelusetelillä. Kunnallinen varhaiskasvatus on aina järjestämisvastuussa varhaiskasvatuspalveluista, joten muutostilanteisiin varautuminen on erittäin tärkeää.

Varhaiskasvatuksen lisääntynyt kysyntä näkyy lasten siirtymisenä varhaiskasvatuspalvelujen piiriin hyvin nuorena, sekä lasten pitkinä hoitopäivinä ja loma-aikojen vähentymisenä. Kaikki nämä tekijät muodostavat painetta henkilöstömäärän lisäämiselle. Henkilökuntaa on varattava riittävästi koko päiväkotien aukiolon ajalle.

Varhaiskasvatuksen tulosaluejohtaja Mika Tiihonen

Kaupunginkirjasto

Tarkastuslautakunta suosittelee, että tulevan peruskorjauksen yhteydessä muuttuneet tarpeet otettaisiin huomioon mm. liikuteltavien väliseinien muodossa.

Vuonna 2017 voimaan tullut kirjastolaki määrittelee yleisten kirjastojen tehtäväksi muun muassa tarjota tiloja oppimiseen, harrastamiseen, työskentelyyn ja kansalaistoimintaan sekä edistää yhteiskunnallista ja kulttuurista oppimista ja vuoropuhelua. Tavoitteena peruskorjauksessa on tilaratkaisut, jotka mahdollistavat monenlaisia tekemistä. Asiakastilojen suunnittelussa keskeistä on muunneltavuus ja joustavuus käyttötarpeiden muuttuessa ajan myötä. Myös omatoimikäytön laajentaminen on olennaista, jotta saavutetaan entistäkin korkeampi käyttöaste. Liikuteltavien väliseinien mahdollisuus tullaan selvittämään peruskorjauksen suunnittelussa. Kirjastotoimen johtaja Joni Rahja

Kajaanin kaupunginteatteri -aluateatteri

Tarkastuslautakunta ilmaisee tyytyväisyytensä siihen, että teatterin esityspaikat, alun perin Kainuun Suojeluskuntapiirin rakennuttama Sissilinna, ja alun perin Kaupunginhotelliin rakennettu ja pitkään kaupungintalona toiminut teatterin päänäyttämönä toimiva rakennus peruskorjataan. Sissilinna on jo valmistunut, mutta tarkastuslautakunta toteaa remontin viivästyneen ja korjauskustannusten ylittyneen, joten jatkossa kustannusseurantaa ja -hallintaa tulee parantaa.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että asiakas- ja asukastyytyväisyyskyselyn tutkimuksia sovellettaisiin ainakin osittain teatterin ohjelmistoa valittaessa.

Luokkaa sata vuotta vanhojen suojelurakennusten peruskorjaushankkeet ovat haastavia ja riskejäkin sisältäviä hankkeita kustannusten, aikataulun, toiminnallisuuden sekä monien muiden ennalta-arvaamattomien tekijöiden vuoksi. Näissä hankkeissa on varauduttu normaalia isommilla lisätöiden kustannusvarauksilla, aikataulut laadittu väljemmiksi sekä panostettu valvontaan. Toimitilapäällikkö Markku Haverinen

Kajaanin kaupunginteatteri kuuntelee yhä tarkemmalla korvalla kaupunkilaisten moninaisia toiveita resurssiensa puitteissa. Toteutimme laajan asukastyytyväisyyskyselyn keväällä 2023, jonka lopulliset tulokset valmistuvat loppuvuodesta 2023. Alustavan analyysin pohjalta ohjelmistoon ollaan tyytyväisiä, teatteria pidetään laadukkaana toimijana ja etenkin toivotaan lisää musiikkiteatteria ja kevyttä ohjelmistoa. Näihin toiveisiin pystymmekin vastaamaan jo kaudella 2024–2025, kun ensi-iltansa saa uusi kotimainen musiikinäytelmä paikallisesti kiinnostavasta aiheesta. Luvassa on myös muun muassa toivottu koko perheen näytelmä rakastetusta lastenkirjasta, tragikomedialla kainuulaisissa maiseissa sekä iloista improvisaatioteatteria. Panostamme ensi vuonna myös viestintään ja visuaaliseen uudistumiseen. Pidämme tulevinakin vuosina kiinni siitä, että ohjelmistossamme on laadukasta teatteriohjelmistoa monenlaisille katsojille. Lämpimästi tervetuloa teatteriin!

Teatterinjohtaja, Kajaanin kaupunginteatteri

Taidemuseo

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupungin omistamia taideteoksia tuotaisiin enemmän esille museon näyttelyihin.

Tarkastuslautakunta suosittelee, että Kajaanin kaupunki kasvattaisi taidemuseolle taidehankintoihin osoitettuja määrärahoja.

Taidemuseo järjestää säännöllisesti teemanäyttelyitä, jotka esittelevät sen kokoelmaa, ja museon 30-vuotisen toiminnan aikana näin on tehty lähes vuosittain, parhaimmillaan jopa kaksi kertaa vuodessa. Useammin ei kokoelmaa ole mielestäni mahdollista esitellä, kun näyttelyjä on vuodessa vain neljä. Seuraavan kerran yleisömme näkee kaupungin omistamia taideteoksia vuonna 2024, kun esittelemme Niilo Hyttisen tuotantoa taidemuseon viime vuonna saaman, valtakunnallisesti merkittävän lahjoituksen myötä. Viimeisimmät kokoelma-
näyttelyt: Väreilyä 2020, Heikin valinta 2020, Kaikuja kuun valossa 2021.

Taidemuseo pitää suositusta erittäin merkittävänä, museollahan ei ole ollut erillistä taidehankintamäärärahaa 1990-luvun lopun jälkeen, vaikka kokoelmahankinnat ja muu kokoelmatyö ovat olennainen osa taidemuseoiden toimintaa. Kokoelma on onneksi karttunut 2000-luvulla monien Kainuusta lähtöisin olevien, valtakunnallisesti merkittävien taiteilijoiden lahjoituksilla, mutta uusin taide siitä puuttuu lähes täysin. Taidemuseo tiedustelee, milloin taidehankintamääräraha voitaisiin lisätä talousarvioomme, olisiko jo vuonna 2024 mahdollista tehdä talousarvioon pieni lisäys tätä varten ja kasvattaa sitä vuosittain. Taidehankintamäärärahan kasvattaminen yhdistettynä prosenttiperiaatteen käyttöönottoon (kaupunginhallitus 8.8.2023) nostaisi huomattavalla tavalla Kajaanin profiilia kulttuurikaupunkina. Taidemuseon johtaja Pirjo Immonen

Kajaanin kaupungin kulttuurilaitokset toimivat erillisinä laitoksina ilman riittävää koordinointia. Tarkastuslautakunta suosittelee, että Kajaanin kaupunki perustaisi kulttuurituottajan tehtävän. Kulttuurituottajan tehtävänä olisi koordinoita kaupungin kulttuurilaitosten ja kolmannen sektorin kulttuurituottajien toimintaa sekä järjestää erilaisia kulttuuritapahtumia.

Talousarvioon 2024 ollaan varaamassa määräraha kulttuurituottajan / kulttuurikoordinaattorin palkkaamiseen. Sivistysjohtaja Mari Lyyra

Nuorisopalvelut

Tarkastuslautakunta suosittelee, että kaupunki lisää runsaasti panoksia nuorten ongelmien ennaltaehkäisemiseen ja ratkaisemiseen yhteistyössä Kainuun hyvinvointialueen kanssa.

Koulunuorisotyön KAKE -hankkeen rahoituksen päätyttyä määrärahat koulussa tehtävään nuorisotyöhön varataan vuoden 2024 talousarvioon ja toiminta vakiinnutetaan osaksi nuorisopalveluiden rakenteita.

Koulunuorisotyöntekijät toimivat yhteisöllisen oppilashuoltoryhmän jäsenenä. Oppilashuoltoryhmässä tunnistetaan nuorten tarpeita ja huomioiden perusteella koulunuorisotyöntekijät voivat järjestää yksilöä, kohdennettua ryhmää tai koko luokkaa tukevaa toimintaa.

Ohjaamon toimiva, pitkäjänteisesti kehitetty moniammatillinen palveluverkosto (ml. hyvinvointialue) näkyy sujuvana yhteistyönä nuorten asioiden eteenpäin viemiseksi etsivässä nuorisotyössä sekä starttipajalla. Verkostotyötä syvennetään edelleen Ohjaamon toiminnan kehittämiseksi, jotta syrjäytymisvaarassa olevat nuoret tavoitetaan ja heidät saatetaan oikea-aikaisen tuen piiriin. Nuorisopäällikkö Sanna Oikarinen

[Kajaanin Teknologiakeskus Oy](#)

Tarkastuslautakunta suosittaa toimitusjohtajan roolin tarkastelua.

Henkilöstöressurssien vähyys näkyy tällä hetkellä muun muassa riskien arvioinneissa. Tunnistettuja riskejä on tuotu valtuuston tietoon vain yksi kappale toiminnallisista riskeistä. Strategisia riskejä, rahoitusriskejä ja vahinkoriskejä ei ole käsitelty tällä hetkellä riittävässä laajuudessa.

Tarkastuslautakunta suosittaa henkilöstöressurssien kehittämistä mm. koulutuksien osalta, jotta tilojen myyntiin ja vuokraustoimintaan saadaan lisää tehokkuutta.

Organisaatio suunnittelee resurssoinnin vahvistamista vuoden 2023 aikana.

MUUT HAVAINNOT

Talouden sopeuttamissuunnitelman toteutuminen

Tarkastuslautakunnan näkemyksen mukaan talouden sopeuttamiselle asetetut tavoitteet on hyvä asettaa niin, että ne ovat realistiset saavuttaa.

Pelkästään lukujen valossa saavutettuihin tavoitteisiin ei voida olla tyytyväisiä. Kipeiden ratkaisujen lykkäminen tuo väistämättä paineita tulevaisuuteen.

Talouden sopeuttamisohjelma vuosien 2020–2022 ei toteutunut alkuperäisen kokonaistavoitteen mukaisesti. Sopeuttamisohjelma päivitettiin vuoden 2022 aikana ja uusi ohjelma vuosille 2023–2026 sisältää merkittäviä rakenteellisia ratkaisuja mm. perusopetusverkon tiivistämisen osalta. Ohjelmassa on kuvattu mm. myös konsernipalveluiden kehittämiseen, varhaiskasvatusverkon tiivistämiseen, liikuntapalveluiden uudistamiseen, kunnallistekniikan palvelutuotannon sopeuttamiseen tähtääviä rakenteellisia tavoitteita, mutta konkreettiset askelmerkit ja eurot puuttuvat vielä toteutukselle. Näitä keinoja tulee konkretisoida ja sopeuttamisohjelmaa päivittää aktiivisesti.

Kajaanin kaupungin palvelurakenteen sopeuttamiseen ja uudistamiseen tähtääviä keinoja tarvitaan tulevina vuosina. Vuoden 2022 sekä alkuvuoden 2023 ennakkotiedot väestökehityksestä kertovat ”karua” kieltä. Asukasluku Kajaanissa ja koko Kainuussa laskee merkittävästi. Samaan aikaan toimintakate heikkenee, eli maksu- ja myyntituotot kattavat aina vain vähemmän oman toiminnan kuluista. Kajaanin kaupungin henkilöstömenojen kehitys on ollut myös nousujohteista. Verorahoituksen osalta valtionosuuksien kasvu hidastuu oletetun väestökehityksen mukaisesti ja riippuvuus verotulojen kehityksestä kasvaa. Edellä esitetyt seikat pakottavat Kajaanin kaupungin tarkastelemaan palveluverkkoa kaikilla toimialoilla ja liikelaitoksissa sekä tekemään ”kipeätkin” päätökset toimintakulujen kuriin saattamiseksi.

Käyttöomaisuuserät

Tarkastuslautakunta suosittelee, että suoraan käyttöön tulevat käyttöomaisuuserät (esim. koneet ja laitteet) otetaan poistojen laskennan piiriin välittömästi.

Kajaanin kaupunki ottaa käyttöön suosituksen mukaisen toimintatavan yhdessä palveluntuottaja Sarastian kanssa vuoden 2023 aikana. Koneiden ja laitteiden poistot alkavat ”juoksemaan” hankintakuukautta seuraavan kuukauden alussa. Talousjohtaja Joni Partanen

Investointikustannukset

Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään kontrollia näiltä osin, jotta hankkeen kustannus seuranta on ajan tasalla, ja kohteen hankintameno muodostuu oikein.

Investointikohteelle tehdään kustannuskirjaukset erillisen projektihierarkian kautta uudessa vuoden 2023 alusta käyttöön otetussa S365 Talouden järjestelmässä. Investointikustannuksia tarkastetaan talousraportoinnin yhteydessä ja kohteen siirtyminen käyttöomaisuuteen hyväksytään erillisen prosessin mukaisesti.

Talusojohtaja Joni Partanen

Sopimusten hallinta

Tarkastuslautakunta suosittelee hankintaprosessin kehittämistä siten, että toteutettuja hankintoja jälkitarastettaisiin määräajoin vertaamalla ostoja voimassa oleviin sopimuksiin ja puitesopimuksiin, jotta mahdolliset puitesopimusten ohi tapahtuneet hankinnat tulisivat esille.

Ostojen sopimuksen mukaisuus tarkastetaan jatkossa puolivuositain ostoasiantuntijan toimesta. Sopimusten hallinnasta toteutetaan myös sisäinen tarkastus vuoden 2023 aikana. Talusojohtaja Joni Partanen

Oppilastilastot

Tarkastuslautakunta suosittelee selvittämään mahdollisuutta allekirjoitettujen tilastosisitteiden sähköisestä säilyttämisestä.

Suositus arkistotulosteiden säilyttämisestä perustuu Opetushallituksen kirjeeseen 30.8.2022 (OPH-1838-2022), jonka mukaan ilmoituksen taustatiedot tulee arkistoida.

KPMG:lle on heidän toiveensa mukaisesti tähän asti toimitettu tilastosisitteet paperisessa muodossa. Heidän ohjeensa viittaa myös OPH:n kirjeeseen (OPH-1838-2022) ja suositus kuuluu: Suosittelemme jatkossa, että myös tilastosisitteet allekirjoitetaan ja lisätään arkistomappiin koulukohtaiset Primuksen tiedot 20.9. tilanteen mukaan.

Sähköisen säilyttämisen mahdollisuutta selvitetään.

Perusopetuksen johtaja Kalle Komulainen

Kuntatalouden perustiedot

Tarkastuslautakunta suosittelee kehittämään kontrolleja siten, että aineiston kokonaistason siirtyminen palveluluokittain ja sektoreittain voidaan varmistaa.

Kuntatalouden raportointiin toimitettavat tiedot hyväksytään aineistokohtaisesti Kajaanin toimesta. Palveluluokittainen ja sektorikohtainen raportointikokonaisuus on erittäin laaja ja aineiston raportointimuoto haasteellinen raportoinnin oikeellisuuden varmistamisen kannalta. Prosessi katselmoidaan palveluntuottajan kanssa vuoden 2023 aikana ja sovitaan kehittämistoimet. Talusojohtaja Joni Partanen